

PROJECTE D'INNOVACIÓ PEDAGÒGICA

Institut Escola ARTS

Títol

Estratègies de Pensament Visual (VTS)

Descripció

Les estratègies de pensament visual (VTS) es van començar a implementar l'any 2014 a l'escola Miquel Bleach en el context de Projecte Tàndem en col·laboració amb el Museu Nacional d'Art de Catalunya. Aquesta pràctica s'ha continuat portant a terme a l'Institut Escola ARTS amb l'ampliació als cursos d'educació secundària. El VTS connecta amb les necessitats de l'Institut Escola com una acció educativa que promou la inclusió i la integració, reforça el desenvolupament de les habilitats verbal i comunicatives dels alumnes, incrementa el desenvolupament del pensament crític, afavoreix l'autoestima, i la seva pràctica incideix positivament en la millora de les competències bàsiques. La pràctica del VTS està fonamentada en l'obra de Philip Yenawine i Abigail Housen. Va començar la seva trajectòria als anys 80 al MOMA de Nova York. Nombrosos estudis reconeixen que la pràctica regular del VTS afavoreix el desenvolupament de les habilitats verbals i comunicatives i incrementa significativament el pensament creatiu i crític. Alhora que reforça l'autoestima, fomenta la integració i la inclusió de tots els participants, contribueix a la millora de les diferents competències bàsiques i permet reflexionar sobre les pràctiques docents i els models educatius que s'utilitzen.

Enllaços:

<https://www.philipyenawine.com/>

<https://vtshome.org/>

<https://blog.museunacional.cat/es/las-estrategias-de-pensamiento-visual-vts-una-metodologia-educativa-necesaria/>

La pràctica de les sessions de les estratègies de pensament visual apareix en tots els documents del centre:

projecte de direcció, pla de centre, pla d'acollida del professorat nouvingut... Així mateix el professorat té accés a

tot el material relacionat amb el tema: currículum de les imatges, fitxes d'observació, documentació... D'aquesta

manera el professorat pot incloure a les seves programacions d'aula les sessions de VTS.

Cada curs es garanteix

la formació del nou professorat amb l'acompanyament del professorat expert.

Objectius

- Estimular l'expressió lliure i creativa dels alumnes
- Reforçar la participació, l'autoestima i la integració de tot l'alumnat
- Enfortir i enriquir les habilitats verbals i comunicatives
- Promoure el diàleg respectuós i l'intercanvi d'opinions i experiències i l'escolta activa i l'actitud tolerant vers les idees dels altres.
- Fomentar l'hàbit d'observar, indagar i descobrir significats, d'argumentar les hipòtesis i defensar-les, de justificar les opinions, a partir de les evidències visuals de l'obra, resoldre enigmes de forma rigorosa...
- Afavorir el desenvolupament del pensament crític i creatiu, flexible i rigorós
- Incrementar l'interès pel món de l'art i la comprensió dels continguts del llenguatge visual i plàstic. (Tot i que no és l'objectiu principal)
- Transferir la pràctica i els coneixements adquirits a altres contextos d'aprenentatge
- Reflexionar sobre les pràctiques docents i els processos d'ensenyament i aprenentatge.

Àmbits curriculars, àrees i/o matèries

És el conjunt estructurat d'imatges seleccionades a partir dels criteris que proposa el VTS i que tenen en compte:

L'accessibilitat, l'expressivitat, la diversitat, la narrativitat, la densitat simbòlica, les capes de significat, la complexitat, l'ambigüitat i subtileza, la llegibilitat dels indicis...

El Currículum s'organitza en seqüències de dues imatges per sessió, amb vincles entre si per establir lligams, relacions, connexions que afavoreixin el desenvolupament de les habilitats de pensament. A llarg de les deu sessions les imatges incrementen la seva complexitat, en funció del nivell, l'evolució del grup.

Per aquest programa s'han seleccionat 180 obres d'art de museus d'arreu del món, ordenades per cursos i per sessions. Algunes formen part de les col·leccions del MNAC, per tal de poder-les observar directament en les visites al museu.

Eixos de la innovació pedagògica

Eix 1: Organització i Gestió de centre

Eix 2: Metodologies innovadores

Eix 3: Xarxa i Ecosistema de la Innovació

El VTS com a metodologia educativa que des de fa més de 30 anys, connecta amb els paradigmes dels moviments de renovació pedagògica i els **sistemes educatius més innovadors**, plantejant la necessitat de fomentar pràctiques educatives que promoguin l'experiència personal, la participació activa de l'alumne i la interacció entre els iguals..., per afavorir aprenentatges més significatius.

El VTS com a metodologia, utilitza l'obra d'art com a recurs, per indagar i trobar significats, per interpel·lar el món i per interpel·lar-se, des de la metàfora, els múltiples significats, les ambigüitats, des de les emocions i el desig innat per saber.

Mirar una obra una art amb els propis ulls", no amb els ulls dels altres, de manera lliure i autònoma, per descobrir el que hi ha, el que passa, el que ens agrada o el que

ens inquieta, per desxifrar els enigmes que plategen les obres i crear els propis relats. a partir d'aquí un cop desvetllat algun misteri, anar més enllà, a través de la curiositat i l'interès.

Aquest apropament a l'obra d'art, en el que s'explora i s'especula, s'expressen i es comparteixen sensacions, emocions i pensaments, a través del diàleg respectuós i de l'intercanvi d' experiències i coneixements, entre els iguals, **possibilita el prendre consciència del que es percep, a través dels sentits, del que se sent a través dels afectes i del que es pensa i se sap, a través dels raonaments.**

En aquest context, l'obra d'art, no és l'objecte d'estudi, és l'element mediador, ja que no es tracte d'aprendre sobre art, sinó d'utilitzar l'art per aprendre.

No és fer història de l'art, ni fer una anàlisi formal de l'obra. No és parlar d'estils, tècniques, moviments, ni endevinar el títol de l'obra o el nom de l'artista, això ja té els seus espais i els seus moments. En aquest cas, el docent, no és el transmissor de coneixements, ni l'informador, actua com a facilitador del diàleg, de la indagació i del debat que en formular preguntes obertes, estimula l'actitud reflexiva i l'interès per l'obra.

Millora i transformació en el centre

El centre va començar amb la implementació de les estratègies de pensament visual al centre Miquel Bleach amb un alt percentatge de famílies immigrants, una alta mobilitat i matrícula viva de l'alumnat. La pràctica del VTS juntament amb el projecte artístic del centre va donar visibilitat al barri i a la comunitat educativa canviant la percepció sobre el centre. Aquest fet i la transformació en Institut Escola ha contribuït al canvi d'alumnat i de famílies més representatiu de la realitat del barri.

Documental Tàndem Art a l'escola: <https://www.youtube.com/watch?v=cnptw0JV04>

Les publicacions fetes, la participació en diferents fòrums educatius, la visita de diferents centres també han contribuït a convertir-nos en un centre de referència en la pràctica del VTS.

L'alumnat millora en tots els objectius proposats i els alumnes de Secundària fan aprenentatge servei sobre VTS amb l'alumnat més petit i en centres del barri.

El centre ha elaborat un banc d'activitats complementàries a la pràctica del VTS:

https://docs.google.com/document/d/1Xr5CZEUzy8ks_9DyfQJuEnfxspWdjP64/edit

El professorat incorpora la manera de fer preguntes en altres situacions d'aprenentatge diferents a les sessions de VTS.

El centre ha incorporat noves metodologies con ambients o caps de d'aprenentatge més properes a la pràctica del VTS, donant més protagonisme a l'alumnat.

Les famílies participen i coneixen aquesta metodologia en diferents moments del curs com les sessions al Museu una tarda d'estiu.

Consolidació i transferibilitat del projecte

En aquests moments la consolidació de la pràctica del VTS a l'Institut Escola ARTS és un fet. Tenim un currículum propi d'imatges des de 13 fins a 2n de Secundària. Durant tot un curs es fan deu sessions amb dues imatges a cadascuna. L'alumnat de 3r i 4t de Secundària també incorpora la pràctica del VTS en el marc del projecte artístic del centre i en altres contextos.

A banda de les deu sessions també es fan sessions per avançar en les recerques dels projectes d'aula. El nostre projecte educatiu es basa en els 4 eixos que donen nom a les nostres sigles ARTS (Art, recerca, tecnologia i science) En l'ART un dels projectes transversals és el VTS. Els següents vídeos il·lustren el projecte educatiu del centre:

<https://youtu.be/kl7Q-zs2Vyg>

<https://youtu.be/wN9mmpA7OcQ>

El projecte de direcció i la PGA inclou actuacions i indicadors d'avaluació sobre VTS.

Pel que fa a la transferibilitat del projecte:

El centre ha participat en diferents fòrums per explicar la pràctica del VTS, com per exemple al Curso Estrategias de Pensamiento Visual al Centro Atlántico de Arte Moderno al desembre de 2018.

També hem participat als cursos de formació del Museu Nacional d'Art de Catalunya i del Museu Picasso explicant la nostra experiència.

Des de fa quatre cursos una part del professorat ha participat com a coaching al curs L'Art de Parlar del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

El centre ha comptat amb la visita de diferents institucions i entitats per presentar con fem VTS a l'escola.

L'any 2016 vam comptar amb la visita de Philip Yenawine al nostre centre:

<https://blog.museunacional.cat/estrategies-de-pensament-visual/>

Aquesta visita i altres activitats del centre estan recollides al blog del Museu Nacional:

<https://blog.museunacional.cat/tag/escola-miquel-bleach/>

La participació del professorat al projecte Erasmus+ va ser una experiència per conèixer i donar a conèixer la pràctica del VTS. Van fer quatre mobilitats: a Dublin, a Helsinki, a Roma i a Amsterdam. A partir d'aquestes visites ens hem posat en contacte amb altres entitats europees i hem fet algunes modificacions en la metodologia del VTS, com per exemple, donar més flexibilitat al professorat a l'hora de fer les sessions sense tenir uns dies establerts; assegurant sempre que es fan totes les sessions.

L'avaluació del projecte Erasmus+ va ser força positiva per part del SEPIE.

<https://agora.xtec.cat/iearts/projectes-2/erasmus/>

<https://agora.xtec.cat/iearts/projectes/tandem/projectes-transversals/visual-thinking-strategies-vts/>